

Mitä Nikean 325 jälkeen?

Nikean uskontunnustus 1700 vuotta

Siilinjärvellä 1.10.2025 Matti Hoffrén

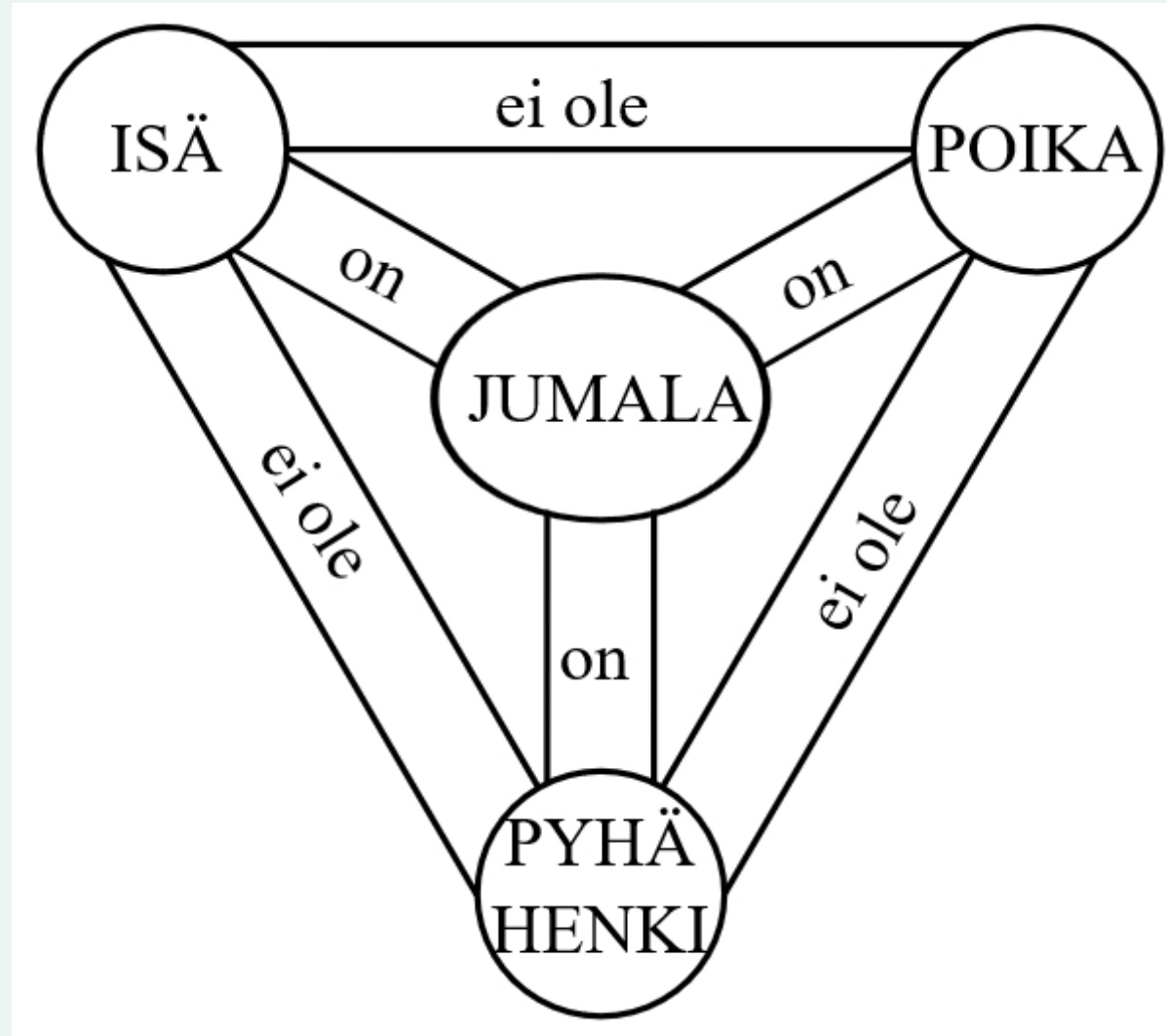
Nikeasta tähän päivään 325-2025

1. Mitä Nikeassa v. 325 itse asiassa päätettiin?
2. Miksi tarvittiin kokoontua ekumeenisiin kirkolliskokouksiin vielä Nikean jälkeen kuusi kertaa: v. 381, 431, 451, 553, 680-681 ja 787?
3. Mitä ko. kirkolliskokousten päätökset merkitsevät tänä päivänä kirkoissamme?
4. Muutama kysymys pohdittavaksi

Mitkä asiat vaativat selvitystä?

- Oliko Kristus luotu olento? (kuten Areios väitti)
- Onko Poika samaa vai eri olemusta kuin Isä?
- Mikä on Isän ja Pojan suhde?
- Onko Pojalla yksi vai kaksi luontoa? (jumalallinen vai jumalallinen ja inhimillinen)
- Mikä on Pyhä Henki suhteessa Isään ja Poikaan?
- Onko Kristuksella yksi (monoteletismi) vai kaksi (dyoteletismi) tahtoa? (jumalallinen ja inhimillinen tahto)
- Onko Kristuksella vain yksi voima ja toiminto (monoenergismi) vai kaksi (dyoenergismi)?
- Onko Neitsyt Maria Kristuksen synnyttäjä vai Jumalansynnyttäjä?
- Miten Kristusta kuvaaviin kuviin (ikoneihin) pitäisi suhtautua?

Nikean uskontunnustus pähkikänkuoressa:

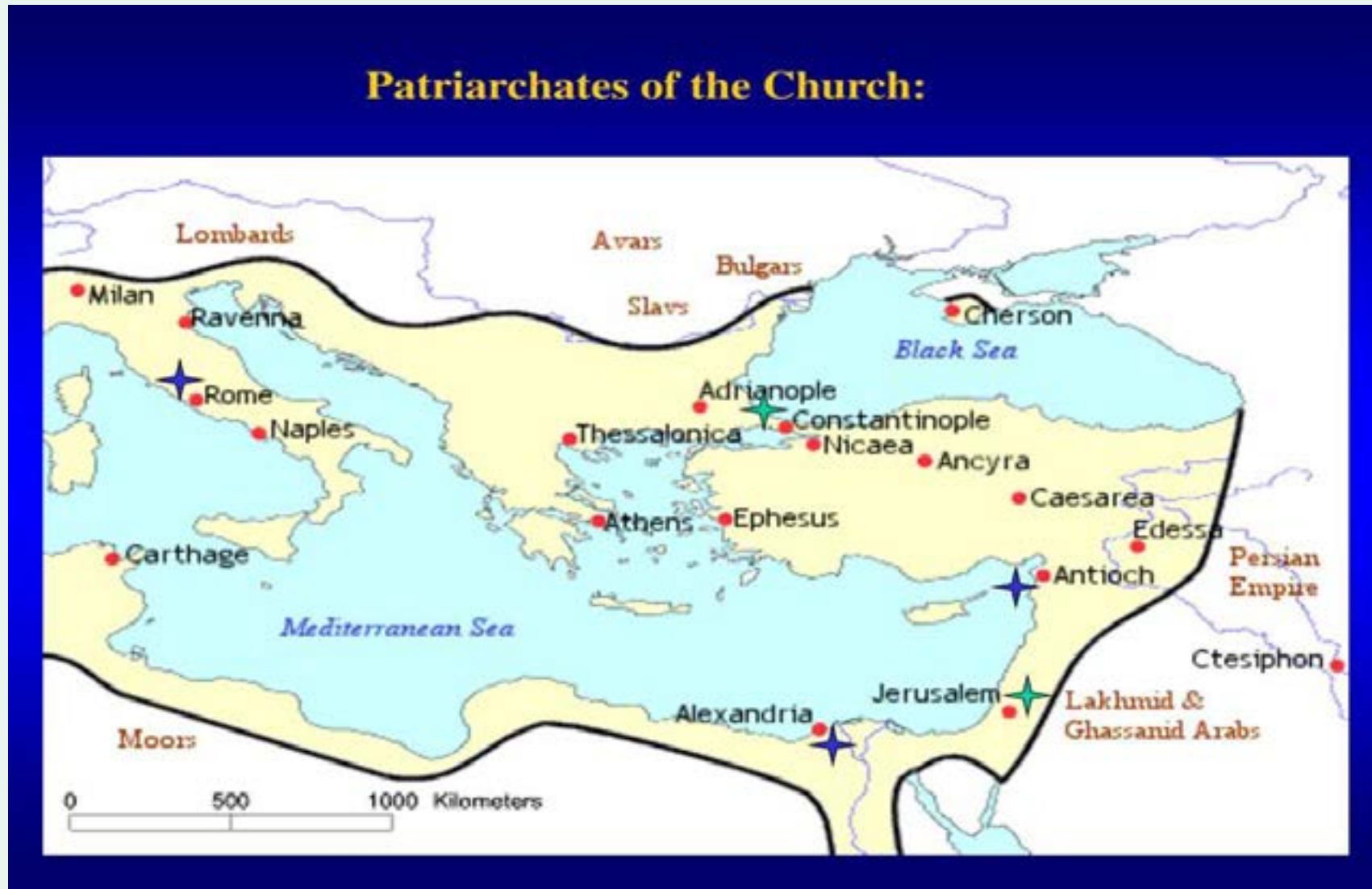

Konsiilien terminologiaa – osa 1

- **Symboli** = (kr. symbolon, **Το Νίκαιο Σύμβολο** ”Nikean uskontunnustus”, lat. symbolum), merkki, tuntomerkki, vertauskuva; uskontunnustus (=symbolum fidei)
- **Hypostasis** = (kr. hypo ”alle, stasis ”pantu”) perusta, substanssi, persoona; kolminaisuusopissa yksilöllinen, täydellinen itseksseen oleva
- **Ousia** = olemus (lat. essentia)
- **Substanssi** = hypostasis
- **Persoona** = naamari, osa, rooli, henkilö; kolminaisuudessa on kolme persoona (tres personae), mutta yksi essentia (una essentia, substantia seu natura

Konsiilien paikat ja patriarkaattit

Ennen ja jälkeen Nikean v. 325

- Jeesuksen jälkeen liturgia, apostolien kirjoitukset, piispat ja seurakunnan johtajat osoittivat oikean opin ja uskon
- Uskovia vainottiin
- Milanon edikti v. 313 (Konstantinus ja Licinius): kristinuskolle uskonnonvapaus

Areios: Kristus ei ole täysi Jumala ja hänellä ei ole inhimillistä sielua)

Keisari kutsui piispat Nikeaan v. 325

- Kokous päätti, että Isä Jumala ja Jumalan Poika ovat samaa olemusta (homoousios):
 - 1. Poika ei ole luotu.**
 - 2. Ikuinen Poika lähtee Isästä ”syntymisen” kautta.**
 - 3. Isällä ja Pojalla on olemuksen yhteys yhdessä olemistodellisuudessa (ousia).**
 Oppi Pyhästä Hengestä jäi auki -> uusi konsiili

Konstantinopoli v. 381

- Koolla 150 piispaa, jotka
 - 1) vahvistivat Nikean v. 325 päätöksen ”samaa olemusta kuin” (homoousios),
 - 2) Pyhä Henki ”lähtee Isästä” ja PH:ä kumarretaan ja kunnioitetaan yhdessä Isän ja Pojan kanssa.
- Opin muotoiluun vaikuttivat karismaattiset mesopotamialaiset munkit ja Gregorius Nyssalainen (k. 394)
- Hyväksyttiin **kanoneita**, joiden mukaan Rooman piispa on ensimmäinen, Konstantinopolin toinen (ns. *akkomodaatio*-periaate). Keisari nähtiin patriarkan maalliseksi vastineeksi.
- Kilpailu arvoasetelmasta ja Neitsyt Marian asemasta johti Efeson kirkolliskokoukseen v. 431.

Efeson v. 431 taustaa:

- Konstantinopolin patriarkka **Johannes Krysostomos** (k. 407) pantiin viralta ja kuoli vankilassa
- **Nestorios** (k. n. 491) toi Konstantinopoliin mukanaan Antiokiasta papistoa, joka **vastusti Neitsyt Marian kutsumista Jumalansynnyttäjäksi** (*theotokos*); hän erotti toisistaan Kristuksen jumalallisen ja inhimillisen hypostaasin, jolloin Maria ei ole *theotokos* vaan *khristotokos*
- Aleksandrian patriarkka **Kyrillos** varoitti Nestorioksen erehdyksestä ja kirjoiti tälle kirjeitä.
- Nestorius edusti Antiokian, Kyrillos Aleksandrian traditiota.
- **Oliko Kristuksella yksi vai kaksi luontoa? Oliko Maria Kristuksensynnyttävä vai Jumalansynnyttävä?** Keisari Theodosius II kutsui kirkolliskokouksen Efesoon näitä miettimään v. 431.

Efeson 431 päätöksiä:

- **Kristuksessa ei ole kahta subjektia.** Ykseyden subjekti on Jumalan Sana, Logos itse. Jeesuksessa Jumala on itse tullut ihmisen todellisuuteen, syntynyt, kärsinyt, kuollut ja noussut ylös kuolleista. Jumala itse on pelastustapahtuman tekijä (*soteriologinen näkökulma*). Hän on Jeesuksessa pelastuksen perusta sekä sijaiskärsimyksen ja kuoleman subjekti. Hypostaattisesta eli persoonallisesta yhtymyksestä seuraa ominaisuuksien vaihto (*communicatio essentiae*) luontojen välillä suhteessa jumalihmisen persoonaan.
- **Neitsyt Maria on Jumalansynnyttäjä.** Hän synnytti Jumalan Sanan persoonan siten, että tämä sai inhimillisen luontonsa hänestä.

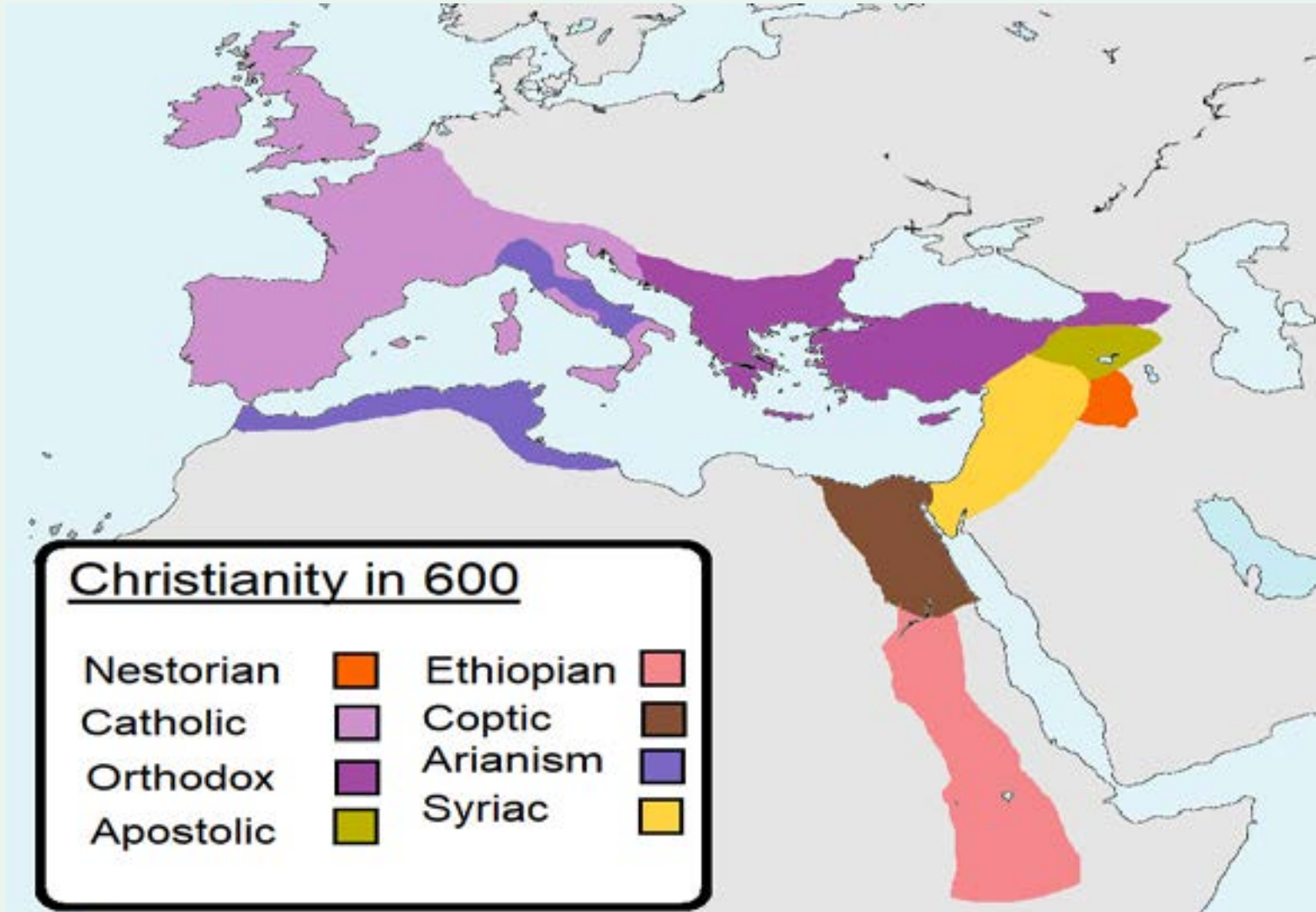
Khalkedon v. 451

- Efesosssa oli v. 449 ”ryövärisynodi” (Aleksandria vastaan Konstantinopoli), mutta kokousta ei hyväksytty ekumeeniseksi kirkolliskokoukseksi
- Paavi Leo ja Tertullianus olivat valmistelleet **oppia Kristuksen kahdesta luonnosta**: yksi olemus, kolme persoonaa, una substantia, tres personae .
- Kappadokialaisilla oli Augustinuksen kanssa yhteneväinen terminologia: mia ousia, treis hypostaseis (yksi olemus, kolme persoonaa)
- **Khalkedon 451** (=nyk. Itä-Istanbulin Kadiköy): **Hyväksyttiin Nikean 325, Konstantinopolin 381 ja Efeson 431 päätökset**
- **Lisäksi: Kristuksen kahdesta luonnosta painotetaan, että Kristus on yksi ja sama Jumalana ja ihmisenä ”erottamatta, muuttamatta, jakamatta ja sekoittamatta”.**
- **Orientaliset kirkot** (mm. Syyrian ortodoksit, Mesopotamian kaldealais-assyrialaiset, Armenian kirkko, Etiopian ort. kirkko) eivät hyväksyneet Khalkedon 451 päätöksiä Kristuksen kahdesta luonnosta, vaan pitäytyivät Kyrillos Aleksandrialaisen oppiin ”yhdestä lihaksi tulleen Sanan luonnosta”. Jälkipyykki jatkui v. 533 (Konstantinopoli II)

Konstantinopoli II v. 533

- Nikean ja Khalkedonin jälkipyykki seurasi näihin päiviin asti; osa roomalaista maailmaa ja varsinkin idässä ajaututtiin skismaan, joka on jatkunut edelleen
- Jako itäisen ortodoksisen ja orientaalisen perinteen sekä assyrialaisen välillä on jatkunut
- Konstantinopolissa v. 533 oli lisäksi mukana Aleksandrian ja Antiokian patriarkat, Jerusalemin patriarkaatin edustaja ja yhdeksän piispaa Afrikasta, yhteensä 151-168 piispaa
- **Hypostaattinen yhdistyminen Kristuksessa ymmärretään enhypostasis-käsitettä käyttäen eli varsinainen hypostaasi on Jumalan Sana, Logos, ja inhimillinen luonto tulee osaksi sitä.** Samalla torjuttiin adoptionismi (Jumala adoptoi Kristuksen Pojaksi) ja apollinarismi (joka vähätteli Kristuksen inhimillistä luontoa)
- **Kokous tunnusti Kyrilloksen 12 anateemaa (pannaanjulistusta) Nestoriosta vastaan**, mikä aiheutti pahan repeämän idän ja lännen välille ja mm. syyrialaiset ja egyptiläiset miafysiitit jäivät sovittamatta kirkon yhteyteen
- **Miafysitismi- ja nestoriolaiskiistojen heikentämät Syyria, Palestiina ja Egypti menetettiin arabeille**; myös Bysantti joutui heikkouden tilaan 600-700 –luvulla
- Samaan aikaan kristinusko levisi Kiinaan (Xi'an, v. 635) nestoriolaisessa muodossa

Kristinuskon levinneisyys n. v. 600

Konsiilien terminologiaa -osa 2

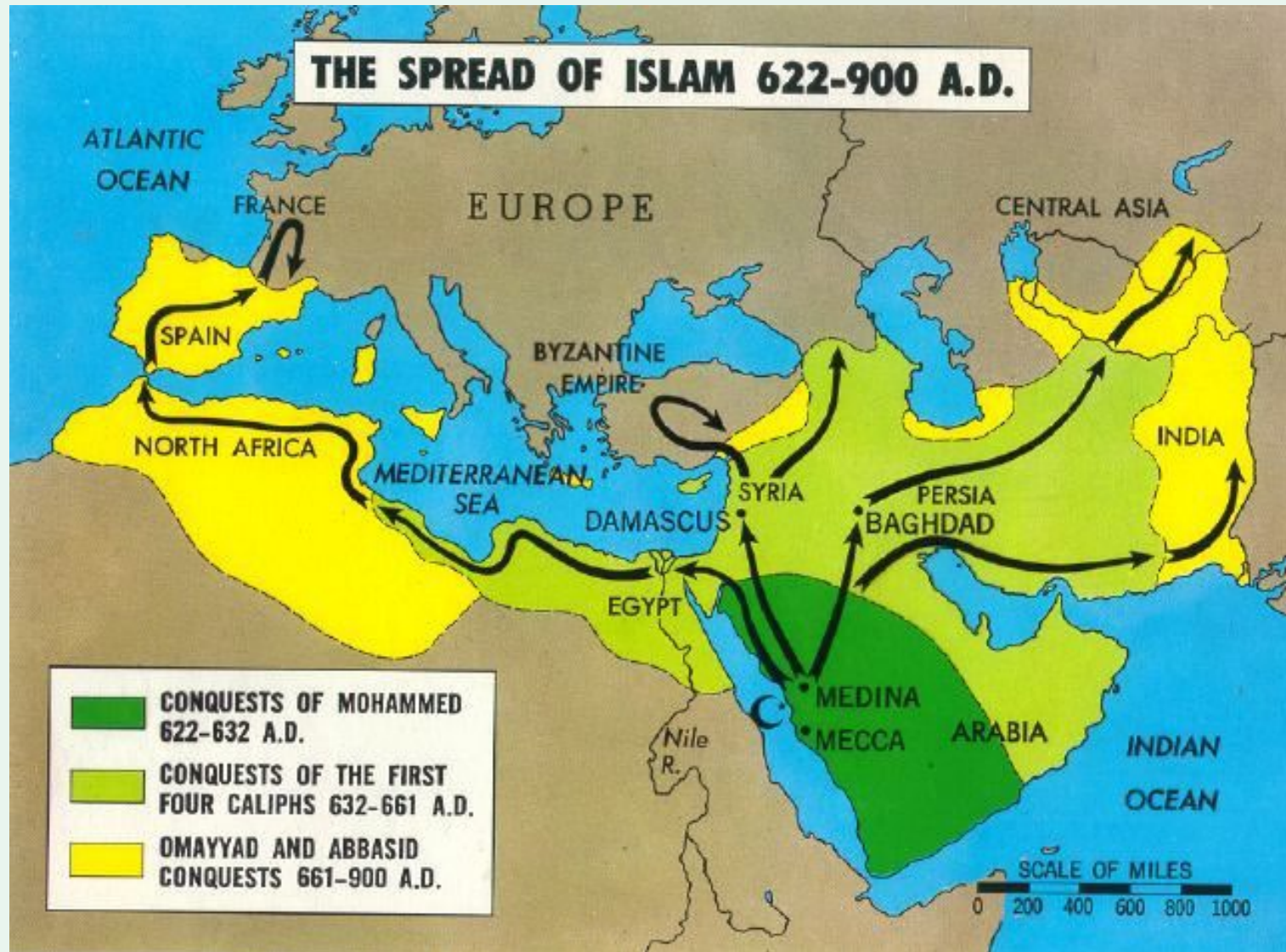
- **Fysis** = luonto, olemus
- **Dyofysitismi** = kaksiluonto-oppi, että Kristuksella on kaksi luontoa, jumalallinen ja inhimillinen, yhdessä persoonassa
- **Monofysitismi** = yksiluonto-oppi, Khalkedonin konsiilissa 451 hylätty harhaoppi, jonka mukaan Kristuksella olisi vain yksi luonto (jumalallinen)
- **Monoteletismi** = (Kristuksessa o) vain yksi tahto (Konstantinopoli III:ssa 681 hylätty oppi)
- **Dyoteletismi** = (Kristuksessa on) kaksi (luonnollista) tahtoa (jakamatta, muuttamatta, erottamatta, sekoittamatta)

Konstantinopoli III 681

- 600-luku oli levotonta aikaa: persialaisten ja arabien hyökkäykset pakottivat kreikkalaisia munkkeja etsimään turvaa Afrikasta, Sisiliasta ja mannermaalta
- Maksimos Tunnustaja oli yksi heistä ja loi miäfysitismistä nousevan **ajatuksen Kristuksen yhdestä tahdosta (monoteletismi)** eli hänen mukaansa Kristuksella jumalallinen ja inhimillinen tahto ovat harmonisessa suhteessa keskenään
- Konstantinopolissa 680-681 kokoontuivat piispat (vain 43) keisarillisen palatsin kupolihuoneessa nimeltä Trullus (siitä nimitys Trullon kokous)
- **Päätöksiä: kaikki Konstantinopolin patriarkat 610-666 tuomittiin anateemalla Kristuksen yhden tahdon opetuksesta kaksiluonto-opin vastaisesti**
- **Kristuksen yhtä voimaa ja toimintaa opettaneet (monoenergismi) tuomittiin ja todettiin, että Kristuksessa on ”kaksi luonnollista tahtoa ja kaksi luonnollista toimintaa jakamatta, muuttamatta, erottamatta, sekoittamatta”**
- Ykistyiskohtiin Kristuksen persoonan suhteen ei mennä, vaan annetaan mysteerin olla mysteeri. Samalla tunnustetaan, että Kristuksen tosi ihmisuus ei ole abstraktio, vaan siinä on kyse hänen persoonansa todellisesta psykologiasta ja hänestä konkreettisena toimijana

Islam leviää v. 622 eteenpäin

Konsiilien terminologiaa – osa 3

- **Ikonoklasmi** = kuvien raastaminen (Nikea II:ssa 787 hylätty oppi)
- **Monoenergismi** = (Kristuksessa on) vain yksi voima ja toiminto
- **Dyoenergismi** = (Kristuksessa on) kaksi voimaa ja toimintoa (jakamatta, muuttamatta, erottamatta, sekoittamatta)
- **Homothyymadón** = (synodaalinen) konsensus, yksimielisyys (kun piispat päättävät asioista)

Nikea II v. 787

- Keisarikuntaa jäyti kiista ikoneista ja niiden poistamisesta kirkoista jne. eli **ikonoklasmi** eli kuvainraasto (useat kirkossa halusivat säilyttää pyhien kuvat, esim. paavi Gregorius II, keisari Leo III taas ei)
- Rooman paavi ja Konstantinopolin keisari eripuraisia
- Paavi kruunasi Kaarle Suuren frankkien keisariksi jouluna 800
- Kuvainraaston vastustaja oli myös Johannes Damaskolainen (675-749); kirjassaan *Ortodoksisen uskon tarkka esitys* hän puolusti pyhien kuvien kunnioittamista
- Kyproksen piispa Konstantinos kirkolliskokouksessa: ”Hyväksyn pyhien kuvat, mutta palvonnan varaan ainoastaan Kolminaisuudelle.”
- **Nikea II:n päätöksiä: tuomittiin aiempien kokousten tuomitsemat harhaoppiset; pidettiin muuttumattomina niin kirjalliset kuin kirkolliset perinteet; kuvalliset esitykset ovat sopusoinnussa evankeliumin historiallisen saarnan kanssa, jonka ytimessä on Jumalan Sanan ihmiseksitulon todellisuuden osoittaminen**
- Patriarkka Methodios julisti pyhät kuvat laillisiksi 843 ja tuomitsi kuvainraaston (siitä muistona on ortodoksian sunnuntai, joka on 1. suuren paaston ajan sunnuntai idän ort. Kirkossa)

Mitä tapahtui ekumeenisten konsiilien jälkeen?

- Lännen ja idän kirkot olivat kasvaneet erilleen jo 300-luvulta Rooman valtakunnan jakautumisen jälkeen (395)
- Idässä kielenä kreikka, pääpaikkana Konstantinopoli, lännessä latina ja Rooma
- Idän kirkon johtaja ei halunnut olla paavin alainen -> kirkot erosivat 1054; taustalla myös lännen lisäys Nikean uskontunnustukseen ”**filioque**” eli (Pyhä Henki lähtee Isästä) ja **Pojasta. Patriarkka ja paavi julistivat toisensa pannaan v. 1054. Julistus peruttiin vasta 1965.**
- **Muslimit valloittivat Konstantinopolin 1453** -> idän kirkon pääpaikaksi Moskova
- **Uskonpuhdistus eli reformaatio 1500-luvulla** (Luther, Zwingli, Calvin ym.) -> ero katolisesta kirkosta ja paavin vallasta (mm. anglikaanit), useita kirkkokuntia syntyi
- **2000-luvulla tapahtunut lähentymistä** eri kirkkokuntien mm. luterilaisten ja katolisten sekä syyrianortodoksien/kaldealaisten/koptien ja katolisten välillä

Kysymyksiä pohdittavaksi

- Mitä tämä luentosarja on antanut juuri Sinulle?
- Onko jokin uskontunnustuksessa mainittu asia jäänyt askarruttamaan?
- Mistä aiheesta haluaisit seuraavan luentosarjan?

Kiitos!